

Anton Meybusch's betydelige virksomhed her i landet efter han 1684 forlod Sverige (jfr. s. 237-38).

Jørgen Steen Jensen

Viben Bech og Ellen Andersen: Kostumer og modedragter fra Det kgl. Teaters herregarderobe. København, Nationalmuseet, 1979. Ill.

Bogen er opdelt, således at Viben Bech på de første godt 100 sider gennemgår dragterne fra Det kgl. Teaters herregarderobe i teaterhistorisk sammenhæng. Derefter følger 50 sider, hvor Ellen Andersen skriver om hofdragten, om den borgerlige dragt, om bondetøjet og endelig lidt om materialer og teknikker. Dette sidstnævnte afsnit er skrevet med udgangspunkt i det på teatret foreliggende materiale, og er derfor præget af en sammensætning, der har helt specielle forudsætninger. Endelig følger et katalog på godt 100 sider, hvor der vises dragteksempler på de skiftende tiders kostumeringsprincipper. – Bogen henvender sig således i første række til den teaterinteresserede læser, mindre til den dragt- og kulturhistorisk interesserede. Kun for så vidt som visse af hoffets udrangerede dragter i slutningen af 1700-årene har fundet vej til brug for skuespillerne, kan rent mode- og dragthistoriske detaljer analyseres og fremlægges.

Bogens hovedvægt ligger på perioden 1750-1850 og har sin hovedbetydning i behandlingen af kostumeringsprincipperne i dette tidsrum. Dette illustreres med et væld af billeder, både fra teatrets forestillinger, af billeder af selve kostumerne og med billeder fra livet uden for teatret. Flere af kostumerne gennemgås i bogens sidste, store afsnit med såvel foto, snittegning og arkivalske oplysninger om brugen på teatret. I denne forbindelse kunne man nok have ønsket den lettelse, at der i tekstafsnittene var blevet henvist til de sider i bogen, hvor et kostume er blevet optaget i kataloget, og ikke blot til kostumets nummer i Det kgl. Teaters garderobefortegnelse. Ligeledes kunne man have ønsket en bedre bibliografi, klarere noter, og en bedre korrekturlæsning.

Henrik Nyrop-Christensen og Birgitte Kjer

MIDDELALDER

Hugh Kennedy: The early Abbasid Caliphate. A political History. London, Croom Helm, 1981. 238 sider. £ 14.95.

Hugh Kennedy gennemgår i første kapitel kalifatets forskellige egne. Dette kapitel udgør sammen med det efterfølgende »The origins of the abbasid revolution« baggrunden for bogens resterende kapitler, der er ordnet som en række punktuelle analyser af de enkelte abbasidiske kaliffers regeringstid. Kennedy gør indledningsvis opmærksom på, at det kan være såre vanskeligt at etablere en periodisering af det historiske forløb, »but the Abbasid Revolution marked a real break with the Umayyad past and both contemporaries and later writers saw it as a new beginning« (s. 16). Denne tese om et fuldstændigt brud – der historiografisk blev grundlagt af orientaler omkring århundredskiftet – overholdes imidlertid ikke i afhandlingens analyserende/forklarende dele, hvor forfatteren gang på gang må konstatere, at den reelle forskel de to dynastier imellem ikke var så afgørende endda. Også det abbasidiske kalifat var et familieføretagende (s. 70), og abbasidernes revolutionære målsætning, at skabe større lighed for alle kalifatets befolkningsgrupper, blev

ikke realiseret: »The division between the ruling elite and the bulk of muslims, which had been typical of umayyad rule remained« (s. 93).

Nu har allerede Tilman Nagel i »Untersuchungen zur Entstehung des Abbasidischen Kalifates« (*Bonner Orientalistische Studien*, Neue Serie, Band 22, Bonn 1972) påvist, at de store middelalderlige arabiske historikere var tæt knyttet til det abbasidiske hof og den abbasidiske familie, hvorfor det forbliver problematisk ukritisk at antage og anvende den personlige karakteristik, der bliver de enkelte abbasidiske kalifler til del i de middelalderlige kilder, således som Kennedy gør det ved begyndelsen af hvert kapitel (eks. s. 46, 57, 67, 75 osv.). Mere problematisk er det imidlertid, at forfatteren konsekvent har valgt at parafrasere sit kildemateriale til fordel for en sammenhængende, kritisk analyse. Uroligheder, udnævnelser, afskedigelser, militære fremstød og hofintriger registreres omhyggeligt og optager uforholdsmæssig meget plads i afhandlingen. Denne tendens forstærkes ved gennemlæsningen fordi forfatteren har valgt at gennemgå de enkelte kaliffers regeringstid i kronologisk rækkefølge. Resultatet bliver forbavsende over at finde en ledende personlighed, der i bogens sidste kapitel blev afsat, virksom igen i næste kapitel under en ny kalif (eks. s. 83, 109, 118). Konsekvensen af dette er blevet en idelig række personlige opgør med fortiden: al-Saffah gør op med umayyaderne, al-Mansur med al-Saffah, al-Mahdi med al-Mansur og så fremdeles.

Stærkest står Kennedys afhandling i analysen af *mawalierne*, klientelet. I overensstemmelse med tesen om revolutionen som brud fremhæves det, at der med overflytning af hovedstaden fra Damascus til Baghdad åbnes for en iranisering. På dette punkt er Kennedy igen i fuld overensstemmelse med ældre forskning repræsenteret af navne som Van Vloten og Wellhausen. Iraniseringen når sit zenit under Barmakidernes beskyttende vinger (s. 115 ff.), men som det centralt fremhæves af Kennedy, er *mawaliernes* økonomiske fundament generelt dårligt, hvorfor deres rolle som politisk pressionsgruppe i længden ikke var af afgørende betydning. Desuagtet var den daglige støtte fra de mange *mawalier* en simpel nødvendighed for administrationen. Over en længere periode bliver dette afgørende for *mawaliernes* rolle i det politiske liv og i det magthierarki, der etableres som resultat af den abbasidiske revolution, nemlig alliancen mellem den abbasidiske familie, hæren og bureaukratiet (*mawalierne*). Som funktionel socialgruppe forbliver de af stor betydning for den enkelte kalif, men da det økonomiske fundament, der antages at være en forudsætning for reel politisk indflydelse, ikke er til stede, udmanøvreres *mawalierne* i længden af hæren, der ved midten af det 9. århundrede sidder inde med den reelle magt over kalifatet. Tendensen bliver for alvor tydelig med Barmakidernes bratte fald fra tinderne i 796. Desværre mangler dette klarsyn i behandlingen af såvel provinsadministrationen som i behandlingen af de shiitiske oprør under de første abbasidiske kalifler. Også i disse kapitler forfalder forfatteren til parafrase og usystematisk registrering.

Jørgen Bæk Simonsen

Walther Lammers: *Vestigia Mediaevalia*. Frankfurter Historische Abhandlungen, Band 19. Weisbaden. Franz Steiner Verlag, 1979. DM 88.

I anledning af professor W. Lammers' 65 års dag har to af hans medarbejdere ved universitetet i Frankfurt samlet en række afhandlinger fordelt på to emnekredse: historio-grafi og territorial -, specielt kirkehistorie. Andre begrænsninger kunne tilføjes: Otto af Freising's krønike om »de to stater« er hovedmotivet i den første afdeling, saksernes ældste historie, specielt Holstens i den anden.